

leeraren der Rijks-universiteit en tot de wetenschappelijke instellingen en verzamelingen, tegen betaling van de helft der sommen, in art. 55 en 56 vermeld. Zij worden door den rector magnificus ingeschreven. Op die inschrijving is art. 54, 2de en 3de lid, toepasselijk.

Art. 132.

De woorden: „na het oprigten der school of scholen, in art. 128 bedoeld”, vallen wog of worden vervangen door:

„nadat de regeling, in art. 128 bedoeld, is tot stand gekomen”.

JONCKBLOET.

DE BRUYN KOPS.

MOENS.

MESSCHERT VAN VOLLENHOVEN.

[18. 3.]

De ondergeteekende heeft de eer de volgende amendementen voor te stellen:

Art. 6.

De zorg voor de oprigting en instandhouding van gymnasia blijft hoofdzakelijk overgelaten aan de gemeentebesturen.

Er kunnen, bij uitzondering, Rijks-gymnasia worden opgerigt, wier inrigting bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur wordt geregeld.

Omtrent de noodzakelijkheid van de vestiging van een Rijks-gymnasium beslist Onze Minister van Binnenlandse Zaken.

Toelichting.

De Minister heeft in zijne Memorie van Beantwoording (bladz. 2), het hier voorgedragen stelsel bestreden. De gronden, die tegen des Ministers zienswijze pleiten, zijn aangevoerd op bladz. 3—4 van het Verslag van 16 April 1875, waarnaar wordt verwezen.

In zijn nader Antwoord van 4 Augustus 1875 handhaaft de Minister zijn standpunt, maar komt nu tot de erkenning, dat „vele der tegenwoordige gymnasia, om aan de eischen door de nieuwe wet gesteld te kunnen voldoen, eene hervorming zullen moeten ondergaan.” Hij vertrouwt echter, dat deze tot stand zal kunnen komen, ook al stelt het Rijk geen voorbeeld.

De ondergeteekende is daaromtrent niet zoo gerust. Niet omdat hij beducht is voor onwil van de zijde der gemeentebesturen; niet omdat hij meent, dat wat voor het onderwijs der natuurkundige wetenschappen moet worden gedaan, met te karige hand zal worden toegemeten; maar omdat hij vreest, dat velen nog niet genoegzaam inzien hoe groote hervorming ook de beste gymnasia moeten ondergaan op letterkundig gebied.

De voorgestelde wijziging acht de ondergeteekende daarom zelfs ook dan nog wenschelijk, wanneer de door hem voorgestelde inrigting der gymnasia niet mogt worden aangenomen.

De strekking der oude latijnsche scholen was hoofdzakelijk het aanleeren van de grieksche en latijnsche taal, vooral de laatste. Daarbij kwam dan nog wat wis- en aardrijkskunde en geschiedenis; maar ieder weet uit eigen ervaring hoe weinig dat nog voor veertig jaar beteekende. Vooral de kennis der latijnsche taal stond op den voorgrond (artt. 9 en 10 van het organiek besluit), en het hoogste waarnaar men daarbij streefde was, blijkens artt. 25 en 29 van het Reglement van 1816, waarbij het leerplan werd vastgesteld, „klassieke latiniteit en welsprekendheid” en het zamenknutselen van latijnsche verzen. Het is waar, in de hoogste klasse moest de rector, bij het lezen der dichters „ook het gepaste van elke uitdrukking, het fraaije der figuren en de sieraden der welsprekendheid en dichtkunst behoorlijk leeren opmerken” (art. 28); maar daarbij kwam men niet verder dan de rethorica. Van opleiding tot de kennis der oudheid, van aesthetische beoefening der letterkunde, van wat dr. HALBERTSMA met andere omschrijving noemt (1) „een goed begrip van de ont-

(1) *Onparlementaire beschouwingen over de hervorming onzer gymnasten*, bladz. 14.

wikkeling [der ouden] op staatkundig, wetenschappelijk, letterkundig en zedelijk gebied"; van algemeene ontwikkeling en vorming, daarvan was geen sprake. Zelfs bij de littéraire propaedeuse, die aan de akademie werd verkregen, bleef de kennis der oudheid tot "grieksche en latijnsche taal-kennis" beperkt (zie bijv. art. 99 van het organiek besluit).

Ofschoon nu ook al op onze beste gymnasia het onderwijs zich soms tot ver buiten de grenzen van het organiek besluit ontwikkeld had, werd toch de geest die het beheerschte door de eischen van het propaedeutisch examen beheerscht, en bepaalden zich de vruchten dier voorbereidende studie voor velen tot wat THORBECKE eenmaal noemde "eenige kruimkens Latijn en Grieksch".

Er behooren dus, met het oog op den eisch des tijds, niet slechts nieuwe vakken aan de ouden te worden toegevoegd, maar het onderwijs in al wat tot de oudheid in betrekking staat, dient eene geheel andere rigting in te slaan.

Is de Regering van die noodzakelijkheid doordrongen, dan heeft zij geen gereeder middel in handen om voor de juiste toepassing van het stelsel te zorgen dan de oprigting, zoo noodig, van enkele modelscholen. Maar ook om andere redenen kunnen Rijks-gymnasia noodig zijn. Er kunnen soms omstandigheden voorkomen, die beletten, dat een gemeentelijk gymnasium, zelfs met Rijkssubsidie, tot stand komt in eene gemeente, waar zoodanige instelling toch aan eene werkelijke behoefte zou voldoen. Bijv. in eene kleinere plaats, maar die een bekwaam centrum is voor eene geheele landstreek, zoo als niet zelden het geval is. (1)

Art. 13.

Het getal der leeraren voor de Rijks-gymnasia wordt door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken vastgesteld.

Voor de gemeentelijke gymnasia wordt dat getal, alsmede het bedrag hunner jaarwedden, door den gemeenteraad vastgesteld.

De besluiten van den gemeenteraad enz., als in het ontwerp.

Art. 14.

Om tot leeraar aan een gymnasium benoemd te kunnen worden enz.

a. voor de grieksche en latijnsche talen en letterkunde, de graad van doctor in de klassieke letterkunde;

b. voor de nederlandsche taal en letterkunde, de graad van doctor in de Nederlandsche letterkunde;

c. voor de fransche, hoogduitsche en engelsche talen, het bezit eener acte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in die vakken;

d. voor de geschiedenis, de graad van doctor in de klassieke letterkunde of die van doctor in de Nederlandsche letterkunde;

e. voor de beginselen der staathuishoudkunde, de graad van doctor in de regtswetenschap of die van doctor in de staatswetenschap;

f. voor de aardrijkskunde, de graad van doctor in de wis- en sterrekunde;

g. voor de wiskunde, de graad van doctor in de wis- en sterrekunde;

h. voor de natuurkunde, de graad van doctor in de natuurkunde;

i. voor de scheikunde, de graad van doctor in de scheikunde;

k. voor de natuurlijke geschiedenis, de graad van doctor in de aard- en delfstofkunde of die van doctor in de plant- en dierkunde;

l. voor de hebreuwsche taal en letterkunde, de graad van doctor in de semitische letterkunde of die van doctor in de godsdienstwetenschap;

Tot het geven enz.

m. voor de gymnastiek, het bezit eener acte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in dat vak;

Toelichting

is onnoodig, daar dit een noodzakelijk gevolg is van de wijziging van art. 6.

(1) THORBECKE was ook overtuigd van de noodzakelijkheid om in de wet te schrijven: "gymnasia worden van Rijkswege opgericht, voor zooveel daaraan behoefte bestaat". Zie de door zijn zoon uitgegeven brochure *Over de regeling van het hooger onderwijs*, blz. 45.

n. voor het teekenen, het bezit eener acte van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in dat vak.

Tot het geven van het onderwijs, onder *b, d, e, f, g, h, i* en *k*, zijn gedurende vijf jaar na de inwerkingtreding dezer wet, ook benoembaar zij, die in het bezit zijn van acten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar onderwijs in die vakken aan eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus.

Art. 15.

De leeraren der gemeentelijke gymnasia worden benoemd *enz. als in het ontwerp.*

Art. 15 a.

De leeraren der Rijks-gymnasia worden door Ons benoemd en ontslagen op voordragt van curatoren, na verhoor van den inspecteur.

Zij kunnen door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken worden geschorst.

Art. 16.

Aan dit artikel toe te voegen de volgende slot-alinea:

Schorsing of ontslag wordt niet uitgesproken dan nadat de belanghebbende is gehoord of opgeroepen.

Artt. 18, 19, 20 en 21

vervallen.

Art. 22.

Ter tegemoetkoming *enz.*

Het bepalen en wijzigen van deze bijdrage geschiedt voor de Rijks-gymnasia door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken; voor de gemeentelijke gymnasia door den gemeenteraad met inachtneming *enz. als in het ontwerp.*

Art. 40.

Voor acht prijsvragen *worde gelezen:* tien prijsvragen.

Art. 41.

De derde regel worde aldus gelezen: van studenten van buitengewoon aanleg en verdienste in hunne studien.

Art. 42.

De laatste alinea worde aldus gelezen:

Ontslag wordt niet verleend dan nadat curatoren en de belanghebbende zijn gehoord.

Art. 43.

De jaarwedde der gewone hoogleeraren *enz.*

Art. 44.

Elk gewoon hoogleeraar *enz.*

Art. 45.

Het staat iederen gewonen hoogleeraar vrij *enz.*

Art. 50.

Bij elke universiteit kunnen, in het belang der wetenschap, doctoren tijdelijk met den titel van buitengewoon hoogleeraar worden aangesteld.

Toelichting.

De wijziging in de redactie van het bepaalde onder litt. *e, f*, behoeft geen nadere verklaring. *g* en *h* is gewijzigd, met het oog op eene voor te stellen splitsing in art. 93.

Het tweede radicaal is vervallen: het is in strijd met het eerste. Is de volledige kennis, door den doctoralen graad gewaarborgd, wenschelijk, dan is zij het overal.

Acten voor het middelbaar onderwijs mogen slechts gedurende een overgangstijdpark toegang tot eene betrekking aan een gymnasium geven.

Toelichting

is ook bij deze twee artikelen onnoodig.

Toelichting.

De regtvaardigheid schijnt deze toevoeging gebiedend te eischen. Het slotwoord neemt de door den Minister geopende bezwaren weg.

Toelichting.

Waar geene gemeenten tot het oprigten van een gymnasium verplicht worden, vervalt ook de reden tot pensionering der leeraren.

De leeraren der Rijks-gymnasia vallen als Rijksambtenaren onder het gemeene regt.

Toelichting

is ook hier onnoodig.

Toelichting

van deze beide wijzigingen vindt men in de *Onpersoonlijke amendementen*, bladz. 39—40.

Hun wordt geen geregeld onderwijs opgedragen. Curatoren kunnen een hunner, bij verhindering of ontstentenis van een gewoon hoogleeraar, tijdelijk met diens onderwijs belasten.

In de faculteiten der geneeskunde en der wis- en natuurkunde kan aan de gewone hoogleeraren, wier onderwijs dit vordert, een buitengewoon hoogleeraar worden toegevoegd, om hen behulpzaam te zijn.

Art. 50 a.

De buitengewone hoogleeraren hebben het regt, onder goedkeuring van curatoren, onderwijs te geven of voordragingen te houden. Hunne lessen worden op het programma, in art. 38 vermeld, aangekondigd. Die lessen kunnen nooit de Regering ontslaan van de verplichting om voor de vakken, waarin aan de universiteit onderwijs moet gegeven worden een gewonen hoogleeraar te benoemen.

Aan de buitengewone hoogleeraren wordt door curatoren, onder door dezen te stellen voorwaarden, het gebruik toegestaan van de universiteits-localen, verzamelingen en hulpmiddelen voor het onderwijs.

Art. 50 b.

De jaarwedde der buitengewone hoogleeraren bedraagt twee duizend gulden.

Toelichting.

Art. 50 van het ontwerp wordt door drie andere artikelen vervangen.

Nevens de gewone hoogleeraren is aan iets anders behoefte dan aan lectoren. Geene enkele reden noopt om onderwijzers van zoo ondergeschikten rang aan te stellen; de ervaring heeft niet geleerd dat zij noodig zijn. Wel aan eene andere categorie van geleerden, die de ondergeteekende gaarne aan onze universiteiten zou zien verbonden.

Heeft het niet zelden moeite gekost voor de vervulling eener vacature een in elk opzigt aanbevelenswaardig geleerde te vinden, de oorzaak lag gewoonlijk daarin, dat er geene gelegenheid bestond om zich voor sommige vakken bij voortdurend wetenschappelijk te blijven vormen. In den maalstroom des praktischen levens ontbrak het daartoe menig veel belovend geleerde aan tijd en hulpmiddelen. Ten einde in de eerste plaats in dat gebrek te voorzien, behooren bij elke universiteit wetenschappelijke mannen te kunnen worden aangesteld, wier taak het is, zich aan de beoefening der wetenschap te wijden. Op de gronden in § 17 van het eerste Verslag der Kamer ontwikkeld, is het oirbaar geschenen hun den titel van buitengewone hoogleeraren te verleen.

Maar die betrekking mag geene sinecur zijn: van daar, dat de benoeming slechts tijdelijk is en ieder oogenblik kan worden ingetrokken.

De wet behoort uitdrukkelijk te vermelden dat aan die buitengewone hoogleeraren geen geregeld onderwijs wordt opgedragen. Diegeen onder hen, die daartoe geschikt is, kan evenwel bij verhindering of ontstentenis van den gewonen hoogleeraar *tijdelijk* met diens onderwijs worden belast. Voorts schijnt het billijk, aan de wetenschappelijke mannen, die de gewone hoogleeraren in de medicijnen en de natuurkundige wetenschappen bij hunne lessen of op de sterrewacht, in kabinet en laboratorium, ter zijde staan, denzelfden titel toe te kennen.

Eindelijk behooren de buitengewone hoogleeraren het regt te hebben uit eigen aandrang geregeld onderwijs te geven of nu en dan voordragten te houden. Zij, die zich tot het gewoon professoraat voorbereiden, zullen waarschijnlijk van dat regt gaarne gebruik maken, daar dat onderwijs later hunne beste aanbeveling kan worden. Maar om conflicten te voorkomen schijnt het noodig de uitoefening van dat regt van de goedkeuring van curatoren afhankelijk te stellen. Ten einde vroeger ingeslopen misbruik te voorkomen, is de laatste zinsnede aan de eerste alinea van art. 50 a toegevoegd.

Om als buitengewoon hoogleeraar te worden aangesteld schijnt de wetenschappelijke titel wel als voorwaarde te mogen worden aangenomen.

Dat de buitengewone hoogleeraren eene vaste jaarwedde moeten hebben ligt in den aard der zaak. Die jaarwedde dient, als die van alle tijdelijk aangestelde ambtenaren, die natuurlijk geene aanspraak op pensioen hebben, aan geene kortingen te worden onderworpen.

Art. 51.

Tot het geven van hooger onderwijs aan de universiteiten kunnen doctoren als privatdocenten door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, curatoren gehoord, tot wederopzeggens toe worden toegelaten.

Hunne lessen worden op het programma, in art. 38 vermeld, aangekondigd.

Van de lokalen, verzamelingen en hulpmiddelen voor het onderwijs kunnen curatoren, onder door hen te stellen voorwaarden, aan privatdocenten het gebruik vergunnen.

Toelichting.

Er zijn vakken, waarin het niet noodig is een buitengewoon hoogleeraar aan te stellen, maar tot wier onderwijs aan de universiteit zich evenwel een geleerde opgewekt voelt. De zoodanige kan als privatdocent worden toegelaten.

Volgens de Grondwet behoeft niemand verlof om in eenig vak van hooger onderwijs als leeraar op te treden; maar een privatdocent is iets anders dan een gewoon onderwijzer, die buiten alle betrekking tot de universiteit staat. Terwijl deze noch officiele publiciteit, noch gebruik van eenige inrigting tot zijn dienst heeft, worden de lessen van den privatdocent op het jaarlijksch programma der universiteit aangekondigd. Eenmaal officieel erkend, behoort dat regt hem ook niet te worden geweigerd noch aan de goedkeuring van den senaat ondergeschikt gemaakt. Hem kan ook, wanneer daartegen geene bezwaren bestaan, het gebruik worden toegestaan van lokalen, verzamelingen en hulpmiddelen voor het onderwijs, door het Rijk bekostigd.

Daar het hier eene geheel vrije, bloot van eigen wil afhankelijke toewijding geldt, spreekt het van zelf, dat hier van benoeming noch bezoldiging sprake kan zijn, alleen van toelating op verzoek. De privatdocenten zullen dan ook voor hunne lessen een honorarium kunnen vorderen, waarvan de bepaling natuurlijk aan hen zelve moet worden overgelaten.

De toelating moet ieder oogenblik kunnen worden ingetrokken.

Art. 54.

Tot het volgen der lessen aan de universiteit wordt gevorderd inschrijving bij den rector-magnificus.

Die inschrijving geschiedt kosteloos; zij geldt voor het studiejaar waarin zij is geschied.

Tot die inschrijving gaat de rector-magnificus, behoudens de uitzondering, vermeld in art. 56, niet over vóór dat hem het getuigschrift is overgelegd, bedoeld bij artt. 10 en 11, en het bewijs vertoond, dat de som vermeld in art. 56 is betaald, of dat eene Rijksbeurs genoten wordt.

Art. 55.

Uit de tweede alinea vervallen de woorden: en lectoren.

Art. 56.

Bij uitzondering kunnen zij, die naar geen universitair graad dingen, en slechts enkele, hoogstens drie lessen van hoogleeraren wenschen te volgen worden ingeschreven zonder dat op hen de 3de alinea van art. 54 toepasselijk is.

Zij betalen voor iedere les f 30: zoo de les in een halfjarigen cursus gegeven wordt f 15. Het bewijs dat die sommen zijn betaald wordt den rector-magnificus vóór de inschrijving vertoond.

Zij hebben, op gelijken voet als bepaald in alin. 2 van art. 55, toegang tot de aldaar vermelde inrigtingen en verzamelingen.

Art. 58.

Ook hier vervallen de woorden: en lectoren.

Toelichting.

Door de bepaling van art. 56 is niemand van het bezoek der universiteit uitgesloten. Maar de wenschelijkheid om, in het belang van het peil van 't onderwijs, alleen de zoodanigen als student in te schrijven, die in staat zijn wezenlijk universitair onderwijs te volgen, maakt het nood-

zakelijk het getuigschrift van rijpheid als voorwaarde voor de toelating te stellen voor hen, die het onderwijs in zijn geheelen omvang wenschen te volgen met het doel om een akademischen graad te verwerven.

Dit schijnt rationeler dan „aan het einde bewijzen van voorbereiding te vorderen, die voor het begin hadden moeten strekken,” zoo als prof. EVERS het uitdrukt.

Trouwens, tegen deze regeling, waarbij de aflegging van het voorbereidend examen vóór de toelating tot de universiteit gevorderd wordt, kan geen bezwaar bestaan, als het waar is, wat men in het eerste Verslag der Kamer blz. 24, leest: »Goed voorbereide jongelieden zullen in den regel daarmede niet wachten tot het tijd wierd om zich voor het verkrijgen van den akademischen graad aan te melden.” Overigens, wél bezien, is het niet anders mogelijk; en er is eene afdoende reden, waarom, bij het overbrengen der propaedeuse naar het gymnasium, de oude traditie niet meer kan behouden blijven, volgens welke men het getuigschrift der rijpheid niet voor de toelating tot de akademie, maar voor het afleggen van akademische examens als voorwaarde stelde. Vroeger toch kon de ingeschreven student, die het admisie-examen nog niet gedaan had, zich, terwijl hij voor zijn propaedeutisch examen werkte, door dezelfde studie grootendeels voor de admisie bekwamen: de beide studiebanen vielen zamen. Maar hoe zal het gaan, wanneer men speciale faculteitsstudien heeft begonnen? Zal iemand met vrucht in beide rigtingen te gelijk werken? Dit is immers ondenkbaar. Uit het wegvallen der propaedeuse van de universiteit volgt daarom ook van zelf, dat men, als regel, geene andere dan geheel voorbereide, rijp verklaarde jongelieden als student inschrijve.

Wat de uitzondering van art. 56 betreft, schijnt het, *ten einde misbruik voor te komen*, noodig, het aantal lessen, dat men volgen kan zonder toelatings-examen, tot drie te beperken. Dat zij, die tot deze categorie behooren, voor het gebruik maken van inrigtingen en verzamelingen aan dezelfde bepalingen onderworpen worden als zij, die het volle geld betalen, is niet meer dan billijk.

Art. 64.

Curatoren doen jaarlijks, vóór 1 September, enz.

Toelichting.

In het belang eener zeer wenschelijke vervroegde indiening van het algemeen Regeringsverslag over het onderwijs, moet het verslag van curatoren niet eerst tegen 1 November aan den Minister worden ingediend. Zoo het verslag, volgens mededeeling der Regering in de eerste Memorie van Beantwoording, blz. 13, niet in korten tijd wordt opgemaakt, zoo de hoogleeraren het verstrekken der noodige bouwstoffen »gewoonlijk tot na de de groote vacantie uitstellen,” dan is dat een misbruik, dat kan werden gekeerd. Bij het eind van den cursus wordt, zoo men zich niet vergist, aan elken hoogleeraar door secretaris van curatoren eene tabel ter invulling toegezonden. Die invulling vordert geen dagen en geen uren: zij kan onmiddellijk worden volbragt, mits er de hand aan gehouden worde.

Art. 65.

De gezamenlijke gewone hoogleeraren enz.

Art. 66.

Bij den Senaat is een secretaris.
Elk gewoon hoogleeraar enz.

Art. 67a.

Ter kwijting van onvermijdelijke uitgaven ten behoeve van universitaire plegtigheden, voor drukloonen en uitschotten van den rector-magnificus wordt jaarlijks eene som op de Rijksbegrooting uitgetrokken.

Toelichting

is bij dit artikel nauwelijks noodig. Het strekt ter tegemoetkoming aan de opmerking in het *Verslag*, bladz. 36 ad art. 81 gemaakt.

Art. 68.

Bij ontstentenis van rector-magnificus of secretaris worden hunne werkzaamheden door hun laatsten ter plaatse aanwezigen ambtsvoorganger waargenomen.

Toelichting.

Er bestaat geene enkele reden om de assessoren te behouden: er is voor dat collegie geen werkkring meer bij de tegenwoordige inrigting der universiteit.

Art. 70.

In den *derden regel* wordt het woord verlangde door noodige vervangen.

Toelichting.

Het schijnt wenschelijk, dat de genoemde autoriteiten ook ongevraagd den Minister kunnen inlichten.

Art. 73.

Bij overtreding *enz.*
In buitengewone gevallen, ter beoordeeling van den senaat, is deze bevoegd den overtreder *enz.*

Toelichting.

Is het niet voldoende, de toepassing der straf in het algemeen aan de prudentie van den senaat over te laten?

Art. 123 a.

Als bijzondere scholen van voorbereidend hooger onderwijs worden beschouwd dezulke, waar vooridurend de meerderheid der leerlingen tot de kennis der klassieke oudheid wordt opgeleid.

Bij twijfel of eene school tot het hooger onderwijs behoort, wordt daaromtrent door Ons beslist.

Toelichting.

Dergelijke bepaling is volstrekt noodig, wil men ontduiking van de wetten op het lager en middelbaar onderwijs voorkomen. Dat die bepaling reeds zou vervat zijn in art. 2 dezer wet, zoo als de Minister in zijne tweede *Memorie van Beantwoording*, blz. 5, beweert, zal wel niemand toestemmen.

Art. 126 a.

Aan bijzondere universiteiten, alle faculteiten omvattend, en waarbij het onderwijs zich minstens uitstrekt tot de vakken in art. 34 dezer wet omschreven, kan, onder bij de wet vast te stellen, bij elke aanvraag afzonderlijk te overwegen voorwaarden, het regt worden toegekend doctorale titels te verleen, waaraan dezelfde regtsgevolgen zijn verbonden als aan die, door de Rijks-universiteiten verleend.

Toelichting

behoeft dit artikel, dat wezenlijke vrijheid van onderwijs huldigt, ter naauwernood. Het eenige, wat ons huiverig kan maken om tot zoodanige regtstoekenning aan bijzondere universiteiten over te gaan, is de vrees voor minder degelijk onderwijs: het is daarom noodig daarvoor alle mogelijke waarborgen te bedingen, en telkens, bij elke aanvraag, te overwegen, waarin die moeten bestaan. Eene eerste, algemeene voorwaarde moet zijn, dat de wetenschap in haren geheelen omvang aan die universiteiten worde beoefend, ten einde het eenzijdige van faculteitscholen te vermijden.

Art. 127 a.

De inspecteurs, bedoeld bij art 25, zijn met het toezigt op de scholen van voorbereidend hooger onderwijs belast.

De artt. 27, 28 en 29 zijn op deze scholen van toepassing. De bestuurders gelden voor curatoren.

Toelichting.

Zal er zonder inspecteurs werkelijk van overheidswege toezigt kunnen worden gehouden op de bijzondere scholen, gelijk art. 194 der Grondwet dat wil? De Minister gelooft dat het genoegzaam is overlegging der statuten en jaarverslagen te eischen. Hij noemde het zelfs »ongeraden"

het toezigt over de bijzondere scholen aan inspecteurs op te dragen (*Memorie van Antwoord*, blz. 10). In de Kamer was men, blijkens het tweede *Verlag*, blz. 14-15, door dit antwoord niet overtuigd. In zijne tweede *Memorie van Beantwoording*, blz. 5, handhaaft de Minister zijn standpunt vooral door er op te wijzen, dat de tusschenkomst van ambtenaren » tot moeilijkheden of botsingen aanleiding zou kunnen geven, zonder eenig nut, want bestuurders van bijzondere scholen van hooger onderwijs blijven toch vrij in de keuze der onderwijzers en in de leerstof. »

Dit laatste is volkomen waar; doch het is niet om reglementering van het bijzonder onderwijs te doen, maar om toe te zien, dat de scholen die het geldt werkelijk tot het hooger onderwijs behooren, dat de overgelegde reglementen werkelijk getrouw worden nageleefd. Die zekerheid zou een persoonlijk toezigt, naar des ondergeteekendes overtuiging, wel degelijk kunnen verschaffen.

JONCKBLOET.

[18. 4.]

NOTA.

De ondergeteekende, een duidelijk denkbeeld willende geven van de wijze, waarop, naar zijne bescheiden meening, een gymnasium zou behooren te worden ingerigt, om aan elke behoefte te voldoen, en tevens wenshende zijne medeleden in staat te stellen de doelmatigheid der inrigting ter toetse te brengen, neemt de vrijheid een tabellarisch overzicht der lessen aan te bieden, ontworpen in den geest, waarin hij meent dat uitvoering zou kunnen worden gegeven aan het voorschrift van art. 7 naar de door hem en drie geachte medeleden ontworpen wijziging.

Hij merkt daarbij op, dat het in 't geheel de bedoeling niet is, dat zoodanige tabel in het leerplan worde opgenomen: dit moet alleen den omvang van het onderwijs in de verschillende vakken regelen, en de wijze, waarop het over de verschillende jaren van den cursus zal worden verdeeld. Het schoolbestuur behoort niet te veel aan banden te worden gelegd. Wanneer nu en dan de omstandigheden vorderen aan eenig vak meer, aan een ander minder uren te besteden, moet men met die omstandigheden te rade kunnen gaan; mits slechts aan het einde van het studiejaar de gestelde grens worde bereikt.

Uren in 't jaar à 42 weken.		STUDIEVAKKEN.											Uren in 't jaar à 42 weken.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIIa.	VIIb.		
1554	a.	Grieksche taal en letterkunde,	0	0	6	7	10	5	4	3*	0	1092	
1848	b.	Latijnsche taal en letterkunde,	0	8	8	8	6	5	5	0	0	1260	
588	c.	Nederlandsche taal en letterkunde,	4	2	1	1	2*	2*	2*	2*	0	504	
504	d.	Fransche taal,	0	0	4	2	2	2	2	0	0	336	
672	e.	Hoogduitsche taal,	4	3	3	2	1	2	1	0	0	546	
462	f.	Engelsche taal,	0	0	0	4	3	2	2	0	0	294	
630	g.	Geschiedenis,	4	3	2	2	2	1	1	0	0	546	
546	h.	Aardrijkskunde,	3	2	2	2	2	1	1	0	0	462	
84	i.	Beginnelsen der staathuishoudkunde,	0	0	0	0	0	1	1	1	1	84	
546	k.	Wiskunde,	4	3	2	2	2	0	0	4	4	882	
84	l.	Natuurkunde,	0	0	0	0	0	1	1	6	7	546	
84	m.	Scheikunde,	0	0	0	0	0	1	1	6	7	546	
168	n.	Natuurlijke geschiedenis,	2	2	0	0	0	0	0	4	6	588	
210	o.	Gymnastiek,	2	2	1	0	0	0	0	0	0	210	
210	p.	Teekenen,	2	2	1	0	0	0	0	0	0	210	
(168)	q.	Hebreeuwsch,	0	0	0	0	0	mem.	mem.	0	0	0	
Wekelijksch totaal . .			25	27	30	30	30	28	25	26	25		

De bedoeling is alle leerlingen, zonder onderscheid van bestemming, de vijf eerste studie jaren te zamen te laten volgen, maar voor het zesde en zevende jaar eene split-sing in te voeren, zoodat aanstaande medici en natuurphilosophen, behalve nog enkele gemeenschappelijke lessen, eene eigenaardige opleiding erlangen.

Het wets-ontwerp eischt voor alle aanstaande studenten dezelfde voorbereiding, en wel eene zoodanige, die hoofdzakelijk klassiek-litterarisch is. De voorstellers van het amendement zijn van de noodzakelijkheid van dien algemeen grondslag evenzeer overtuigd, maar zijn tevens van oordeel, dat, zoo er onoverknelijke bezwaren zijn,

die aan eene absolute toepassing van het beginsel in den weg staan, daarop moet worden gelet.

Bij de omkeering, die over geheel Europa gaandeweg in de rigting van den geest plaats greep, waarbij de vroeger te veel verwaarloosde realia meer op den voorgrond kwamen, moest zich wel de vraag opdoen, of de klassieke voorbereiding voor de hoogeschool zou worden behouden, dan of zij, althans voor de toekomstige beoefenaren der natuurwetenschappen, door iets anders behoorde te worden vervangen. Die vraag is, vooral in het buitenland, ernstig overwogen, en de beschouwingen, daarover geopperd aan de Deutsche universiteiten, zijn onder de aandacht der